

Megjelenik minden héten négyszer: t. i. a Jelenkor vasárnap, kedden és esütörtökön; a Társalkodó pedig pénteken, mindegyik minden ízben egyegy íven. Előfizetni helyben a szerkesztő s kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-károlyi ház első emeletében, egybeitt pedig minden királyi posta-hivatálnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívánató példányok iránt csupan a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetének főlvetetik s pontosan és jutányosan közöltetik.

Előfizetni elkésteknek teljes számú példánnyal szolgálhat még a szerkesztőség.

FOGLALAT. Magyarország és Erdély. (Előléptetések. Országgyűlés: kerületi tanácsok és város-rendezési választványi munkákat fölött, indítványok és hitelesítések; előleges.)

Külföld. (Portugália, Németország) Ertesítő.

MAGYARORSZÁG és ERDÉLY.

A nm. magy. kir. udv. kamara a megüritt brosinái harminczadosi állomásra Klopstein János velkai harminczadost; a stikczai harminczadosra Vargapétert; továbbá a bezgáni hasonló tisztségre Heucheröther János luppanyáki harminczadost érdemesítette — végre a szentandrászi kamarai tisztartósnál ürességben levő ellenőri hivatalra Zsidkovics Pál dentai kamrai uradalmi kasznárt alkalmazta.

ORSZÁGGYŰLÉS.

A 39ik kerül. ülés vége. Bernáth Zsig. (Ung) A kérdést abban látja sarkalni: vajjon a kir. városok belrendezése öszszekötötésben tárgyalassék é a szavazati kérdéssel, vagy külön? T. hatósági joggyakorlás azon egyedekben, kik azt akár közvetlen akár közvetve kezelik, előre föltételezi az egyed függetlenségét s önállóságát; ha e pillanatban az határozatnak is el, hogy külön választva tárgyalassanak, még is gyakorlatilag kiválágnak, mikép azt elválasztva rendezni nem is lehet, mert a szavazatokat függetlenekké kell tenni a politikai adminisztrációval foglalkozó városi örökös senatorok befolyásától s a biráskodó előjáróktól, és mert önállósággá kell tenni a városokat a kamarától. Ezt tudva, a t. hozásban, noha az 1608ik koronázás előtti első t. czikk Ó-Bucavárost is a szavazattal bíró városok közé sorozza, soha sem vehetett részt, mert sem a kormány által meg nem hivattott, sem hogy valaha részt vett volna, bebizonyítani nem lehet, mert önállósággal nem bírt s egyedi függetlensége nem volt. Mióta a kir. városok ügye tárgyalatik, gyakran alapítatlan panaszok hallattak a megyék elnyomása s hatalmassága ellen, mintha illy fosztogatás következtében estek volna el a városok törvényadta szavazatuktól. Szólván egyedül azon városokról, melyek az 1608ki 1. t. czikkben nevezettek (a később bekebelezettek több szavazattal úgy sem bírván mint jelenleg) azok tudják, mikint maradtak ki a szavazati-gyakorlásból, t. i. a hajdani városok megváltott fejedelmink által, de oly módon, hogy: „és ezen időben országgyűlést akarnak tartani, azért prudentes et circumspecti küldjenek oda követeket, az ország rendivel tanácskozandókat, hanem ugyanazon követek által küldjenek kigyelmelek 2—3 vagy 4. száz arany forintot“. És azon kir. városok olyan circumspectus voltak, hogy követeket sem küldöttek, csak hogy a követelt pénzt se kelljen felküldeni és így kimaradván az országgyűlésről, lassankint szavazatuktól is elmaradtak. — Vajjon tehát a megyék okai é ezen pansznak? hogy pedig az előhozott sorozat nem rege, kiki meg láthatja tudós Kovácsics munkájából, hol az illető kir. meghívólevelek soronkint olvashatók sz. kir. Bártfa, Eperjes, Kassa, Soprony városokhoz. Tudja továbbá szóló azt is, hogy az illyetén általalkulási nehézkérdések nem szoktak kellemetlenségek nélkül megoldatni, de ha ezt nem tudta volna is, megtanulhatá Breznóbánya követe előadásából, hogy azok, miket tegnap a tárgyan felhozott, szinte nem voltak eau de cologneban megmosva. Végre azok irányában, miket Békés követe a rend és szabadság tekintetéből indokolással előhozott, ki kell szólnak nyilatkoztatnia, mikép fogalma szerinti szabadságot rend nélkül gondolni sem lehet, midőn épen a rend első föltétele az alkotmány szerinti szabadságnak. Pártolja tehát a belrendezésnek az országgyűlési szavazati-rendezéssel együtti tárgyalatását a szerint, mint azt Pestmegye követe indítványozá.

Tóth Lőrinc (Breznóbánya). Méltóztassanak megengedni a t. KK. és RR. hogy miután sok oldalról, és pedig nem érdemelve, oly keményen támadtattam meg, igazolásonra fölszólalassak. Pestmegye érd. követe, kit én tisztelek s tisztelek különösen azon fíradhatlan buzgalmaért, mellyel a sz. kir. városok ügyében már két orgyűlésen kifejtett; és Mármaros érdemes követe engem oly tette méltóztattak állítani, melyen igen nehéz szabadon mozognom. Mert hiszen épen ő méltóztattak kimondani, hogy igen eszélytelen eljárás azon elem ellenében keserűségeket hozni föl, mellynek kegyelmétől függ a városok állása; nekem pedig állításom támogatására új keserűségeket kellene fölhoznom, mit illy körülmények közt tenni nem fogok. De szabad legyen megjegyznem, hogy a t. követ urak s kik még rajtok kívül megtámadtak, nem bíntak velem méltányosan, midőn szavaimból az odiosumot kiemelték s épen csak az odiosumot emelték ki, okoskodásom fonalát pedig egészen elmellőzték. De hát tagadtam e én a m. aristokratának,

mellynek független s ép részét senki nálamnál jobban nem tiszteli, érdemeit? tagadtam é, mit Szabolcs követe említett, hogy a városi kérdést a t. KK. és RR. initálták? a mit, ok magok levén csak a törvényhozás részesei, más valaki hiszen nem is tehetett, noha nem lehet felejtetni, hogy erre a gúnyos állásuk érzetere ébredt városok fölszólalásának s zaklatásának is tetemes befolyása volt is különösen azon tisztelt férfiak, ki a journalistika mezején e tárgyat oly hatalmassan fölírta. Én mind ezt nem tagadtam, s okoskodásom csak oda ment ki, hogy a megyei elem, a mint az jelenleg áll, oly annyira gyenge, hogy annak fölfrissítése okvetlenül szükséges, s hogy új elemnek a törvényhozásban részesítése nélkül a hazai reformokat kivívni nem képes, — hogy ha addig, míg a privilegialis alkotvány circumvallatiójáról volt szó, jó szolgálatot tehetett is, most midőn reformok terére léptünk, ezek kivívására elég erővel nem bír, s ugyanezt akár hányszor kimondotta Pestmegye gyűlésén s itt az országgyűlésen is Pestm. e. k. is, s épen ezen igazság lelkes kimondásával vívta ki magának országunk radicalis pártjának azon tiszteletét, mellyel iránta én is viseltem meg nem számom, ha még tiszter kiméletlenebb volna is irántam; valamint a kortesekről mondott szavaimat akár-hányszor s keményebben is kimondották a megyei kihágások fölötti tanácskozás alkalmakor ugyanazon kövei urak, kik most azokért engem városi követet megtámadnak. — Mármaros érdemes követének beszédére nincs mondani valóm, minthogy igen természetesen találom, hogy az aristokratia magát dicsérje és magasztalja, mert ha önmaga nem tenné, ugyan ki tenné azt rajta kívül annyi önszeretettel s passióval? — Egyébiránt a boeskor tetszik é valakinek jobban, vagy a glacié keztü és laacos eszima, — ez az izlés dolga, s ez az én okoskodásom alapját legkisebbé sem dönti meg. Én mint városi követ, kinek nem hivatásom a megyei elem hiányait legyezni, kötelességemet tevék, midőn a városi ügy sikerre vezetésének meggyőződés szerinti módját minden czélszerűnek hitt argumentummal támogatám. És épen ezért nem akarván egyes szavak fölött vitázni, mellyek a discussió hevében oly könnyen kimondatnak, inkább a kérdéshez szólok, mert én a városi ügy életkérdésének tartom a politikai rendezésnek a közigazgatásról elválasztását. — Ismétlem, hogy én a becsület, munkája után élő, szerény, szorgalmas, hivatalra nem vágyó városi polgárokat, ha nem is politikailag kiképezett, de a megyei fölötti függetlenebb elemnek tartom, melly azonban szinte nem bír politikai képzettséggel. Hogy a városi elem, ha ugyan azzal, miként Pest k. mondá, nem az oppositio, hanem az ország s haladási kérdések számára akarunk eszmálni acquisitiót, nem oly rosz elem, mellytől félni kellene, bizonyítják a mostani állapot mellett is eléggé szabadlevő városi utasítások. — P. o. küldőim utasításában ben vannak mind azon nagy kérések, mellyek a legszabadalmibb megyék utasításai foglaltatnak. — S ha a városi szavazatok számítottának, már most keresztül lehetne vinni az örökvaltságot kényszerítő formában, a köztelherviselést a hadi adóra nézve, és a papi dízma eltörlését s a t. Tehát maga a nemesség jól értett érdeke kívánja, ha ugyan e nemesség valóban haladni akar, hogy azon kérdések megoldására, miket önmagára hagyatva létesíteni nem tud, a városi szavazatokat megnyerje. — És ennek ellenében semmit sem nyom mind az, a mi a francia bourgeoisie fölől mondatott, mert az ottani állapot, mi azonban nem is oly végtelen rosz, hogy a magyar sajnálkozva nézhetne rá, nem a bourgeoisie, hanem a charta hibája, melly túlságosan magas censust alapítván, a hatalmas gazdag banquierek kezébe adta. Nálunk a polgári qualificatio szélesebb basisra szándékoltatván alapítatni, illy félelem föl nem forog. — Lássuk a kérdést t. KK. és RR. először a „quid juris“ szempontból. Hogy a törvény a városoknak szavazatot ad, az tagadhatlan. És a szavazatot világos törvényszegés nélkül csak azon okból lehetett megtagadni, mert a törvény a szavazatot a polgárok öszszességének, s nem a tanácsoknak és zárt testületeknek adja. — Ebben én is egyetérték, s azért az 1608iki törvényre soha nem is hivatkoztam, mert én itt nem a k. városok minden áron szószólo prókátora, hanem a m. haza polgára vagyok. De ellenben azt hiszem, hogy ha az emittet okból a törvény magyarizatot engedvén, lehetett a táblának némi joga a királyi városok szavazatát gátolni, akkor ha az öszszes polgárok választanak, a szavazatot többé egy perczig sem lehet megtagadni, s a dolognak illy tisztába hozatalát a kérdőre szorosan nem tartozó tárgynak oda végítésével gátolni s hátráltatni joga senkinek sincs. — Véve pedig a „quid consilii“ szempontot, azt mondá tegnap Komárom, ma pedig Pest érd. követe, hogy igen eszalódnak, kik azt hiszik, hogy az általunk sürgetett elválasztás által a czélérés könnyebbítetik, mert a legnehezebb megoldású kérdések épen a követválasztásra nézve fordulnak elő, s ha ezek megfejtetnek, a közigazgatási rendezéssel semmi baj többé. Én ellenkezőt hiszek. Ha csak az operatum physikai kiterjedését vesszük is, természetesen fog tetszeni, hogy több nehézséggel jár ezen egész codex keresztlivete, mint a követválasztási kérdésé, mellyet 5—6d. sban lehet foglalni. (Tagadás.) Vegyük a fölkérdéseket. Első a választói qualificatio, melly most az országgyűlési követek s a tisztviselők választására nézve öszsze van keverve. A követ választására nézve, mellyet közvetlennek kívánunk, természetesen magasabb qualificatio kívánatik, mint a municipalis tisztviselők

közvetett választására; ez tehát már egy igen nagy nehézség, melly az elkülönítés által elháríthatik. Másik a főfőügyelők kérdése, mellyel hihetőleg legtöbb küzdés lesz; ez ismét egészen máskép áll az administrationalis s a követválasztási kérdésben; ott a kormánynak plausibilis okokat lehet előhozni a főfőügyelők behozatalára; a követválasztásnál pedig azt nem teheti. — A mi már az utasítást illeti, tagadhatlan, hogy ha az utasításokat ön akarják tartani a t. RR., ez nagy baj lesz, mert azon dilemmában forgunk, hogy vagy az egész választó tömeg utasítsa a követet, vagy pedig más testület válaszssa, s más utasítsa, a mi mindkettő képtelenség; de ez az én véleményem ellen föl nem hozható, mert az utasításokat meg akarom szüntetni, s a t. KK. és RR. is, ha utasításokkal kövte nem volnának, bizonyosan nem akarnák megtartani a nyugót, melly szellemök szabad röptét oly alkalmatlanul korlátozza. — Ha a dolgot így fogjuk föl, akkor igazam van, hogy a követválasztási kérdést néhány sba lehet foglalni. — Én tehát újra is az elkülönítés iránt tegnap kijelentett ohajtásomat ismétlem. —

Házmaán Buda város követe: Szerénytelen vagyok talán, ha indítványom mellett még egyszer fölszólalok, — mellynek sorsáról, még mielőtt előadnám, meg valék már győződve; azonban csak azok közé tartozom, kik esatavesztve bár, de fegyvereiket az ellenek kezében hagyni nem szeretik; megengedik tehát a RR. miszerint indítványom irányát még egyszer kifejtsem, mert a vitatkozások után itélve hinnem kell, hogy vagy én nem értelmezém azt tegnap kellően; vagy hogy e tábla szórakozottság miatt azt voltaképen föl nem fogta. — Soha sem mondtam azt, hogy nekem községi rendezés nem kell; sőt ellenben annak létrehozását melegen ápoló ohajtásaim közé számítottam; hanem állítottam azt, hogy az országok képviselet, tekintőleg a városok szavazatkérdését, a városok községi rendezésével elválaszthatlan kapcsolatban nem áll; hogy alkotó elemekre, működésre és czélra nézve egymástól lényegesen különböznek, elannyira, hogy egygyé olvasztva kellően nem tárgyalhatatnak; és ennél fogva kérttem és fölszólítottam a t. RR. miszerint a két kérdést egymástól elválasztván, azokat két külön törvényczikkbe foglalni méltóztassanak. Kértem továbbá a t. RR. miképen figyelembe vévén, hogy a városok szavazatkérdése a táblának kiegészítésével, és így országos főérdekkel levén elválaszthatlan kapcsolatban, ezt a községi rendezés előtt, melly hosszabb időig javításoknak, és ennél fogva változtatásoknak van kitéve, és melly nem szükséges alapja a képviseletnek, — tanácskozásba és határozatba venni kegyeskednének. Mert szükségesnek vélem, hogy polgártársainak politikai jogaikat, és kötelességeiket egy chartába foglalva mutathassuk be, de nem öszszevegyítve belrendezési és igazgatási szabályokkal, mellyekről magunknak tudomást, más uton, különben is szerezhetnek. Indítványom indokolását egyszerűen a kerületi választvány javaslatának tartalmából merítvén, az ellentéteket abból fejtetem vala ki. Megmutattam: mikép az országgyűlési követ választására szükséges census, a mennyiben ez az értelmiségnek és önállásnak küljavakban, és élethelyzetekben keresett biztosítéka, a községi censussal egyenlő nem lehet; mert a követ mint a törvényhozás részese a legfontosabb országos érdekeket képviseli, mellyek az egész nemzet életére hatnak; és azért nem egyenlőt, de magasabbat kívántam. Ellenben a községi képviselők választására kisebb censussal érem be, mert különben is a tisztviselők közvetlen választásának perspectívája állván szemem előtt, a képviselők csak a községi vagy azon ügyekben járván el, mellyek az állodalom, és község kölcsönös érdekeiben a községi hatóságra bízotnak, czélszerűnek vélem, hogy a tárgyak közkezelésének csak választás útján eszközölhető ellenörködésében többen részesíttessenek. — A választásokra nézve bátor valék okaim alapját a t. RR. ebbeli határozatának ingatagságában keresni, melly az alkudozasi gyakorlat természetes következtése. Föltevék: hogy a t. RR. a követválasztás közvetlenségétől el nem állhatnak; hogy azonban ezt a tisztviselőkre nézve, a mennyiben a rendezés különben meg nem volna menthető, földőzni hajlandók lesznek, azért is, mivel számíthatni arra, mikép a képviselők, kik a község tagjai köréből új meg új érrel egészítetnek ki, az együttllakás mellőzhetlen kapcsolai miatt polgártársaik méltányos igényeiket nemcsak tudni, hanem figyelembe is venni kénytelenek. — Ennek folytán állítottam, hogy a mennyiben a közvetlen választás systemája itt megszakad, miután a direct és indirect választásnak census egyenlő nem lehet, a politika és belsejkeret elkülönítésének okszerűen be kell következni. — A királyi főpolgármesterekre nézve soha sem mondtam, hogy a tek. RR. azokat el nem fogadjandók, azon sem kételkedtem, hogy a tek. RR. a gyors és biztos igazgatás előnyeit tekintve, elfogadásukra nézve plausibilis okokat előhozni képesek, ha ezek bár meggyőződés szerinti alaposak nem is lehetnek; hanem állítottam azt, mikép én a kincstártól fizetett, s a választókkal egygyé nem olvadható idegen tisztviselő elnöklését a választási és talán utasítási gyűléseken, és így annak hivatalos befolyását a választók bizalmára és akaratára sem szükségesnek, sem hasznosnak nem találom, sőt ellenben úgy eszéllyel, mint alkotványos nézetekkel megferőnek nem vélem; — okát abban jelöltem ki: hogy miután a törvényhozási hatalom, a korona és nemzet között meg van osztva, valamint egy fölül a korona jogait szentül és sérthetetlenül föntartani polgári kötelességünk, úgy más

felől kívánatos, hogy a választók minden tulnyomó idegen hivatalos befolyás s a szolgálat és kényszerítés minden jelenségei ellen megvassanak; miszerint a nemzetnek szabad választásokban nyilvánuló akarata a bizalom tisztaságában hamisítatlanul jusson fejedelmünk trónja elébe. És ebből következtetéseket: miképpen azon esetekben és azon tárgyakra nézve, melyek a törvényhozásra vonatkoznak, magának a kormányának magasabb érdekében is észszerűnek és sikeresebbnek tartom az elnökségi fölügyelést, nem a lehető kir. főpolgármesterre, hanem más homogen elemre ruháztatni; mi ismét az országos és községi kérdés azonosítását nehezíti, sőt lehetetleníti. — Említettem már, hogy a városok szavazati kérdése a jog és törvényszerűséget követő sérelmi állapotból fejtett volna ki, melynek folytán magának ezen táblának helyzete is alkotványellenes lón; mert a törvényalkotásához meghívott kiegészítő részesek egyike, t. i. a városi elem tetteg ki van rekesztve, minél szükségesebb tehát az alapítványi föntartása, és a táblának szerintes rendezése a községi rendezésnél, annál inkább kívánatos, hogy ez országos kérdés megfektetése a másikat megelőzze; szabadságában állván a többségnek a városi községek mikénti átalakításának tárgyalásába is bocsátkozni, és az ebbeli határozatot fölterjeszteni. — Megbocsátanak a tek. RRk, hogy őszintén kimondjam, miképpen ezen okoskodásaimra eddig egyenes választ nem hallván, azokat megczáfoltakul nem tekinthetem; ennél fogva a tek. RR. sértésnek nem veendő, ha szerényen fölcsóltom, hogy azokra egyenesen felelni szíveskedjenek. Mi az ellenvetéseket illeti, azt mondja Pestmegye érdemes követe, miképpen a városi ügy iránt a mu't országgyűlésen magának is más vala nézetem, ha ezt a kérdés lényegére nézve érthető, nyilvánítom, hogy abban meggyőződésem nem változott; de változott a kérdés miképi megoldásának formájára nézve, mi annál természetesebb, mert a lefolyt idő tapasztalásit hasznosítani kötelesség, és annál inkább megfektethető, minthogy maga az érdemes követ elmondta példaképpen, miként Angolországban 20—30 év kívántatik hasonló nagy következtetési kérdésnek érlelésére és keresztülvitelére. Ha azt állítja, hogy a kérdésnek törvényhozásra vonatkozó része a másikkal sokkal nehezebb, föl fogom; de midőn azon hitet nyilvánítja, hogy a községi rendezés odakapcsolása a tárgy keresztülvitelét könnyítendő — abban nem osztozhatom; mert nem tudom, mi szabályoknál fogva történnék, hogy a túlterhelés miatt alig mozgatható szekér gyorsabb haladásra lenne alkalmas, ha a rajta levő teher újabb, ha bár könnyebb sulyosbítottaték. Pestmegye érdemes követe attól látszik tartani, hogy a bourgeoisie a nemesség fölibe emelkedhetnék, és Frankhonra hivatkozik, hol a conservatív elem az uralkodó Frankhon állapota, a miénktől lényegesen különbözik. Ott anyai háború, annyi forradalom és változtatás után a conservatív politikát észélyesnek, elkerülhetlennek tartom, miszerint a fölzaklatott kedélyek csilapodhatván, a megfeszített erők pihenhetvén, — a társas állapotok kifejlése normalis mederbe vezethetessék; hogy a tehetségek és erők biztonságban tenyészhetvén és megújulhatván, a netaláni megátumadásoknak hathatósan ellendállhassanak. Baranyam. e. k. elismeri javaslatom logikai voltát, és sajnálja, hogy 1822-ben nem adatott elő; most azonban az állítólagos concret körülmények miatt elfogadandónak nem véli; én a concret körülményekben természetes változtatást nem veszek észre, azonban hiszem, hogy a mi magában jónak ismertetik el, annak elfogadása alól magát a tábla nem dispensálhatja. Többször kívánnék felelni, azonban a vitaközös különben is polemiaira változván, minthogy a haladott idő rövidséget parancsol, elallok; kérvén a tek. RRket, hogy küldöm petíciójának tartalmát méltó figyelembe venni szíveskedjenek.

Szentkirályi Móricz (Pest.) Egyszer a pestmegyei gyűlésben, midőn bizonyos kényes tárgyról volt szó, megis mondhatom, a dohány-monopoliáról, egy bizonyos ur, ki hírlapot redigál, azt mondta: beszélhetnék a tek. RR, az én publicumom nagyobb, mint az uraké. Ezen viszonyban vagyunk azon érdemes követ ural, — ki szíves volt a megyei elemet corumpált, koldus, bockoros, értelm-tlennek nevezni, azért, mert ő ellenkező véleményben van, mivel ő azon organumnak egy részét kezeli, mely a kérdést évek előtt igaztási tárgylá tűzte ki magának. Ezen véleménye származhatott nem mondom rossz akaratból, hanem azért, mert nem ugy fogja föl az argumentumokat, mint mondva voltak. Nehogy a félreértések a közönség elibe ugy jöjjenek, mint általunk általánosan fölállított mondasok, állításomat megmagyarázom. A követ ur azt mondja, hogy én és Máramarosmegye követe rossz tere állítottuk ötöt, mert azt mondja: olyan aristokratiával állítottam szembe, melynek kegyelmétől függ, hogy a városok szavazatot kapjanak. Ezt mi nem állítottuk; hanem azt mondtam: nem jó és nem parlamentalis dolog moesokkal illetni azt, kinek segítségére szükségünk van; a dolgok mostani helyzetében pedig a városoknak még a corumpált értelm-tlen aristokratiára szükségök van, valamint az aristokratiának szüksége van a városokra, hogy az ország alkotmányos irányban kifejlődhessek. Tehát én nem azt mondtam, hogy kegyelmünkől függ megadni a szavazatot, hanem hogy szükségünk van egymásra. Ha közölünk valaki kezdette volna a hasonlatosságot a francia bourgeoisie és a magyar aristokratia, a nemesség és a városi polgárság között, akkor a követ ur előállhatott volna azonwiczcel, hogy az aristokratiának magát kell dicserni, mert különben ki dicserné azt? De kérdem: ki volt a megátumadó? ő hozta föl először a bockoros, koldus, értelm-tlenséget. Ezen vád ellen ha nem védelmezné magát a megyei követ, gyávanak mondhatnók ötöt. Továbbá a tek. RR. hogy mit lehet kivívni a városi szavazatokkal? ezt én nem állítottam, nem kerestem, nem taglaltam, de a követ ur belé ereszkedett. És ugyan mit lehet általa kivívni? talán a közadózást? vajjon van e ebben lemondás az értelmes polgárság részéről, kiket a követ ur ideát gyanánt állított föl? Ki lehet vinni az örökvaltságot? többet is ki lehet vinni, még azt is, hogy eltöröltesse egyszerre minden ur szolgálatok; de van e ebben áldozat a polgárság részéről? ki lehet vinni az ósiséget, de van e ebben áldozat azon követ urakra nézve, kikkel szerencsém volt a kerületi választvány-

ban együtt lenni; — de a hidvámentesség eltörlését a követ ur nem fogja kivívni. És így nem látom, mily fontos kérdéseket lehetne a városok segítségével kivívni. E' tere nem azért mentem által, mintha odiositást és comparatiót akarnék, — az érdemes követ ur maga vett rá; hanem azért mentem át, mert előterjesztésem általános volt, a követ urnak pedig specialisálm tetszett, t. i. a mint a dolgok állanak, azt hiszem, azon adatokból, melyek előterjesztettek; és azon vélekedésben vagyok, hogy maga az elem, legalább addig, míg a követ ur meg nem magyarázza, honnan származik a különbség, egészségesebb a megkérdés, mint a városokban, és ha azt véli, hogy a képviselői rendszer, és annak organizatiója tán hibás, akkor ott vagyunk, hogy az elemeket organizálni kell, de azt nem a szavazati joggal kell kezdeni. — Buda város követe azt állítja: hogy meg van az oka Franciaországban, miért conservatív a bourgeoisie. Ő szinte tul ment azon a tere, mellyen állók; én nem mondtam azt, hogy az conservatív, sem azt, hogy oppositionalis, mert Franciaországban egy ministeri változás alkalmával a conservatív pártnak elvei mások lehetnek; én csak azt mondtam, hogy a francia bourgeoisie a revolutio következtvényeinek kifejlésére egy lépést sem tett. 90 ezer választónál most sincsen több Franciaországban, mint a juliusi revolutio alkalmakor volt, és O'dillon-Barrot még mindig hasztalan vitatja a capacitások szavazati jogát. Történik ez, ha a választók olyan szellemmel volnának lelkesülve, hogy a jogok terjesztessenek. Ellenben mit látunk a rongyos értelm-tlen corumpált aristokratiában? azt látjuk, hogy a szavazatot annyira terjeszté, miszerint 500,000 népséget vesz a politikai jogok gyakorlatába. En tehát az elemeket nem akarom egymással hasonlítani, de egyiket a másikkal egészségtelenebbnek mondani nem kell. Breznóbánya követe azt mondja: méltánytalanul bántunk vele. Ha ő azon elemet, mellyben mind benne vagyunk, koldus-elemnek mondja; kérdem a tek. RRket: lehet e hallgatással mellőzni olyan megtámadást, mely ellen, ha föl nem szólalnánk, megérdemlenék, hogy küldöink bennünket visszahajjanak. Elhagyván ezen tere, csak annyit mondom: hogy sokkal jobb leszen egymással békeségesen, barátságosan bántunk, s azt hiszem, alig fog egy is találkozni e testületben, ki az érdemes követ urnak példáját e tekintetben követni kívánná. — Magára a dolog érdemére megyek által, s itten a dolog érdemére nézve tartott előadások közt Békésmegye követeinek igen szépen és alaposan tett előadásával találkozom, mellyben mind az foglaltatik, mit a fő eszme mellett elmondani lehet; de engem az általa elősorolt okok semmiképp sem győznek meg. — A követ ur ugyanis azt állítja: a központosítás azért szükséges, mert általa fog kifejlődni a valódi parlamentalis politikai élet. Igazsága van akkor, ha a centralisatió alapja, a népképviselőt leszen; de ez igen nehéz kérdés, és először a népképviselőt eszméjével kell tisztába jönnünk. Azon eszme, hogy a népképviselőt a számszerinti representatio teszi, nem lényeg, hanem az eszme formája. Vagy talán Angliában vasutak, acták, statuspapirosok vannak representálva? nem a nép képviseltetik? Az tehát nem lényeg, hogy mind egyenlő számmal legyenek a választók; reánk nézve lényeg az, hogy ne csupán privilegium legyen képviselve a magyar országgyűlésen. A kormányra menve által, kérdem: vajjon a népképviselőt micsoda alapon lehet várnunk? azon e, hogy ignoráljuk a municipiumokat, és olyan számot alkossunk, mellynek nincs teste, t. i. csak abstract számokat? Angliában, hol a reformhoz igen tudnak, és hozzá is fogtak, ott, hol a municipalis élet annyira nincsen kifejtve, vajjon a chartisták eszméjén kezdtek e a népképviselőt bővítését? nem azon kezdtek; nem azt mondták, hogy nekik nem kell gróf, báró sat. hanem a népképviselőt eszméjét a meglevő alapra építették, s a létező viszonyokat eltörlőni senkinek sem jutott eszébe; pedig ott a municipalis élet nincsen annyira kifejtve, mint nálunk. — A tek. RR! a törvényhozásnak az élet basisán elemeket teremteni nem lehet, neki azon basison kell maradnia, mellyen az élet van, s föladata ezen basisokat kombinálni s egymás iránti viszonyba hozni. En tehát azt hiszem, tévedni fog, ki a reformot azon basisról, mellyen Magyarországon van, le akaró venni, és azt mondaná: menjünk most által a népképviselőre, a számszerinti képviselőre. Ez nem megy seh. Látjuk Spanyolországban, hol a municipiumok igen ki voltak fejtődve, már 1822-ik évtől fogva, midőn először ütött ki a revolutio, egész most-nig nem tudnak tisztába jönni, mert felforgatták a közélet basisait, francia képviselőket, centralisátót akartak behozni, de annak a népélet mind eddig ellent állott. Te át a törvényhozást a municipalis étellel összekötésbe akarjuk e hozni? hogy egyik a másikat elrontsa. En Magyarországon nem képezek máskint reformot, mintha municipalis alapra fektetjük a népképviselőt; ugy kell a municipiumokat organisálni, hogy a nép befolyással bírjon. Ezen basisról lemenni nem lehet, — csak Franciaország volt képes attól eltávolozni azon irtóztató revolutio útján 1789-ben. — A mit mondtam már, ismét kimondom tisztán: hogy én abszolot rosszat a centralisatióban nem látok, ugy más részről a központosításnak alapja nem lehet más, mint népképviselő, mellyet a municipiumok alapján kell kifejteni. Míg az egész nép véleménye itt központosulva nem leszen, neki mindaddig adminstrationalis központosításról szólni nem akarok. Mi a különbség a két között, az Békésmegye követe kiváltoztat nyit. E tere vinni nem akarom a dolog, vártam, hogy valaki által megfektessék, s most már választanunk kell s vagy a municipalis élet alapján reformálni, vagy olyan tere menni, mint Békésmegye követe; és mivel elemeket nem teremtethetünk, csak a meglevő elemeket kell kifejtenünk. — Azon halvéleményre, hogy könnyítették a dolog, nem pedig nehezítették, ha elválasztjuk a két részt, azt mondom: hogy igen is nehezítették. Vegyük a dolgokat mint vannak. Tisztán világosan tudjuk azt, hogy az egész munkálatban legnehezebb kérdés: a qualificatio kérdése. Miképpen engedhetünk akkor, ha a számnak nem fogunk surrogátumot találni a nyilvános discussióban. Csak ugy engedhetünk, ha azon számnak, mellyet részesteni akarunk a jogok gyakorlatában, más surrogátumot állítunk föl. Már ha e nehéz kérdés megoldása könnyítették a munkálatot, tal, könnyi-

telik az által is, ha összekapcsolva tárgyaljuk a dolgot. —

Tormássy I. (Békés). Előre gondoltam, hogy azok, mik a kérdésben levő fontos tárgyat mellett tegnap és ma fölhozattak, több rendbeli észrevételeket vonandnak magok után; miután azonban érdekünkben áll, nem csupán magunkért, hanem az ügyre nézve is, hogy a kérdés minden oldalról kifejtessék, és kimerítő vitaközöset idézzünk elő, reményem, hogy e nézetnél fogva megbocsátanak a RRk, ha e tárgyban másodsor is fölcsólok, és a hallottakra viszont némi észrevételeket fogok tenni. A mi először is magát a tárgyat in concreto illeti, több követnek előadásából lehetett azon tapasztalást kivonnom, hogy ok a kir. városok jóvendője miatt aggodalomban vannak, és arról különböző jóvendőleket tesznek. Nevezetesen egyik attól fél, hogy a városok nagyon hamar fognak kifejlődni, és a demokratia kitérési ártalmunkra leszenek; — másik ellenben attól tart, hogy a városok kifejlődése nagyon lassan, és korlátozott lesz, és ok vak eszközök leszenek az absolutismus kezében. Am hiszen előtünk az alkalom s kezünkben az eszköz, hogy hazánk egyetemes érdekeit e részben is lehetőségig biztosítsuk, és ebben szívesen munkás leszek én is, csak arra kérem a RRket, ne álljunk elő pozitív baljóslatokkal ott, hol egy egészen új elegendnek, a királyi városi ügynek kifejléséről van szó, hogy a dolog később stadiumában ez vagy amaz fog történni, mert itt minden föltételektől függ, és épen ezért a lehetőséget nem is vehetjük alapul. Csak ne kössük össze a változtatással a veszedelem eszméjét ott, hol maga már a status-quo egy beteges állapot, a miből ha csak egy lépést tehetünk is kifelé, okvetlenül javulásra vezet, és ne keltsünk föl aggodalmakat, netalán azért, hogy azt, a mi in these legjobb volna, most egyszerre létesíteni nem vagyunk képesek. Mert hiszen tudhatjuk, hogy minden haladási lépésben egyszersmind ösztön és igyekezet foglaltatik a tovább törekvésre, — s miért ne lenne ez így épen a kir. városi ügynél? En tehát nem terjeszkedem ki többre, mint a mit a történetek tanítása és saját tájékozásunk után minden hihetőséggel következtetni lehet. De van egy, a mit a fölhozott aggodalmak ellenében jelenleg is már apodictice kimondani merék, és ez röviden abból áll: hogy akár mint forgassuk a dolgot, a kir. városi ügyet fölvetnünk nem lehet, sőt veszedéggel nélkül halasztanunk sem lehet többé. Mert hogyan állunk? most nálunk az alkotmányos életet tetleg csak a nemesség képviseli, a nemességnek tehát nem csupán kötelessége, hanem érdekében is áll, hogy az alkotmányos rendszernek minél több barátot szerezzen; hogy érlelje erre nézve az elemeket, azokat pedig, a mik már kifejlletteknek találtnak, tegye munkásságba. És én meg vagyok győződve, hogy minél inkább ki fogja mutatni országgyűlésileg az aristokratia azt, hogy benne van hajlam, van erős szándék másokat is részletelni azon fontos jogokban, a miket eddig kizárólag maga élvezett, annál inkább eszközölni fogja azt, hogy az alkotvány-nak szélesebbé teendő mezéjén ne a gyanu és visszavonás, hanem a bizodalom és szíves egyetértés jeleivel találkozzék — pedig ebben roppant különbség van épen a királyi városi ügyre nézve is, a mi reánk nőtt, s a mit karddal ketté vágunk nem lehet, hanem meg kell oldanunk! Attérve most már az egyes előadásokra, először is Pestmegye követeinek kívánok felelni, kiről teljesen hiszem, hogy a királyi városi ügynek igaz barátja, s kinek szellemi felsőbb-ségét itt is örömet elismerem, de fölhozott nehézségeiben nem osztozhatom. — Azt mondá ugyan a nevezett követ, hogy a kir. városok képviselői kérdéseinek a coordinatio többi részétől szándékolt különválasztása centralisationalis eszme, és hogy ő nem is ellensége a centralisatió-nak, de csak akkor, ha már kifejtett parlamentalis élet létezik. Nem tagadom, hogy a külön választásban van valami a centralisatióból, de azt hiszem viszont, hogy kifejlött parlamentalis élet (a miről pedig itten sokat hallottam vitaközöni) mindaddig nem leszen, és nem is lehet, míg minden, vagy legalább nagyon sok a municipalis körben és municipalis formákban öszpontosítva marad, miután maga a parlamentalis élet sem egyéb, mint a centralisatio eszméjének valósalusa; de hol? az országgyűlésben. — Mondá továbbá a nevezett követ, hogy ha a két kérdés külön választatik, akkor mindeniket egy külön organum egészszé kell alakítani, mert más nézetei leszenek például a qualificatióra akkor, ha külön történeudik a tárgyalás, és ismét más akkor, ha a két kérdés továbbá is összekötve marad. Ez épen a mi részünkre szóló argumentum, mert elismertetik általa a két alapnak különbözősége; elismertetik, hogy egészen más alapnak kell lenni akkor, ha politikai jogok adásáról van szó, és más alapra kell fektetni a közigazgatási rendszert is. Hiszen mi is épen ezen elvből indulunk ki, midőn a két kérdést külön választani kívánjuk, mert látjuk, hogy egészen más a választás, és ismét más a tanácskozás és közigazgatásbeli ellenörködés; mert nem akarjuk, hogy ezen különböző érdekek egymással összekötésbe jöjjenek. Mi áldozni kívánunk a rend érdekében, de nem ugy, hogy általa a szabadság érdekeit eifelejtjük; valamint viszont a szabadságot nem akarjuk odáig terjeszteni, hogy általa semmivé legyen téve a rend. — Azt is mondá a nevezett követ, hogy a két kérdés külön választása a sikerre nézve semmit sem fog érni, miután épen azt akarjuk külön választani, a mi az egész coordinatióban legnehezebb, t. i. az országgyűlési képviselőt kérdését. Elismerem én is, hogy a kérdés fölötté fontos, és egyszerűs mind az egész coordinatióban legnehezebb. De ha a különválasztás ellen a kérdésnek épen nehézsége hozatik föl, szabad legyen viszont nekem egyet fordítva az okoskodáson, azt kérdeni: hogy tehát kevesebb nehézséggel fog e járni e kérdés akkor, ha a coordinatio többi részétől külön nem választatik? — sőt azt hiszem, hogy ezen esetben sok egyéb kérdés is igen nehezebb, vagy legalább nehezebbek leszenek, mint különben volnának. Mert vegyük föl a dolgokat gyakorlati tárgyalásból. Ha az országgyűlési képviselőt kérdése különválasztva, és előlegesen intéztetik el, akkor a kir. városi követek jövő országgyűlésre már valódi szavazati képességgel jelenednek meg. És kik leszenek itt a coordinatio többi részeinek tárgyalásánál a kir. városok részéről? a polgári

közönségek képviselői, kiknek érdekükben állandó, hogy a coordinatio haladék nélkül folytassék, kik a polgári közönségek bajait és kívánságait egész őszinteséggel elő fogják terjeszteni, s kiknek segédkedésükre a coordinatiók — mind főlévelénél — mind további tárgyalásánál és sikeres bevégeztésénél méltán számíthatunk, és bennök támaszpontra lehelünk. Ha azonban a két kérdés összekötve marad, együtt fog tárgyalni és bevégeztetni mind az országgyűlési képviselőket, mind a közigazgatási rész. És kik lesznek jelen ezen tárgyaláson a kir. városok részéről? azok, a kik most itt vannak. És kik ezek? nagyobb részben a városi magistratusok küldöttei. Nem mondom azt, hogy az itt ülő kir. városi követei részéről talán antipathiaóktól tarthatnánk a városok belételek tárgyalásánál; de minden esetre kevesebb segítségre számíthatunk, mintha valósággal a polgári közönségek követei lennének itt, s ezt nekik maguknak is érezni kell. Hogy a városi burokrácia minden esetben igyekezzon fog a maga befolyását föntartani, akár választatik külön az országgyűlési képviselői kérdése — akár nem — azt én is hajlandó vagyok hinni, mert hiszen volt é hatalom valaha, akárminő természetű lett legyen az, a mi örömet vált volna el a maga előbbi és már megszokott körétől? Azonban úgy találok, hogy ezen tisztviselői hatalomnak állandósítása sokkal inkább fog eszközöltetni akkor, ha a két kérdés összekötésben hagyatik, mintha azt külön választanók, mert azon előbbi esetben nemcsak az országgyűlési képviselői kérdését, hanem az egész belsejüket rendezését is fölveszszük és el fogjuk intézni a nélkül, hogy ahoz a polgárok összege a „mihil de nobis sine nobis“ elv szerint képviselői által csak hozzá is szóhatott volna. — Végre kijelenté a nevezett követ azt is, hogy ő a két kérdést csak azért sem akarja külön választani, mert előbb hiszi, hogy a belsejüket rendezése kivívja az országgyűlési képviselőket, mint ez amaz. Elhinném ezt én is, és kezet fognék vele, ha nem tudnék eseteket a történelemből, hogy sokkal később jött létre egy jó községi rendszer, mint egy rendezett országgyűlés. En épen ellenkezőleg azt hiszem, hogy az országgyűlési képviselői elintézése után a belsejüket rendezése nem maradhat el többé, sőt annak azonnal bekövetkeznie kell — mert a képviselői jog élvezete által a polgári élet fölpezsdül, alig észrevehetőleg kifejlik, s ettől sem a publicitást (a mi szerintem is egy fődolog) sem a tágabb mozgathatási kört nem lehet többé megtagadni. És erre alig is kell ott valami különösebb előkészítő institutio, miután kir. városokban egészen máskint áll a dolog, mint a megyékben. Ott kisebb földterületen számosabban laknak, állásuknál fogva nagyobb részint egy érdekük, kiknek kölcsönös érintkezésükre, és eszmék kicsérélésére minden nehézség nélkül és fölötte gyakori az alkalom, pedig ez teszi a politikai erőknek egyik fő kellékét. — Most Máramaros megye követéhez fordulok. Ő vonalt húzván beszédében az aristokracia és polgári rend közt, különösen kiemeli ezen utóbbinak ártalmas és veszedelmes hatását. Hogy lehetnek és vannak is a polgári elemnek és institutióknak káros kinövésai, ezt én nem tagadom, de h őszinték akarunk lenni, tagadhatjuk: hogy voltak szintén az aristokratiai elemnek is káros kinövésai? Vajjon maga az, hogy a polgári elem kezdetben létre jött, nem a középkori aristokratikus élet egyik kinövésének tulajdonítható? É? minek azonban jó következtése lett, mert a tengés és szolgaság fokai közt létre hozta az ipart és a szabadság őstönét. — A mit az érdemes követ a francia bourgeoisie-ről mondott, hazánkra épen nem alkalmazható. A francia bourgeoisie létre jött a különös dolgok előzték meg: egy hosszú revolutio, egy tönkre vert aristokracia — ezen kívül ott nagyon szűk a választási alap s a bourgeoisie érdeke majd azonos a mostani dynastia érdekével. Hazánkban mind ez másként van. Nálunk az aristokratának még van hatalma, és miután az aristokracia magát popularisálni akarja, hiszem, hogy ezen hatalma még nagyobb lesz, és szilárdulni fog. Ohajtom ezt én is, és munkás leszek benne, nem kétkedvén, hogy aristokratának nevelheti és erősítheti hatalmát a nélkül, hogy mások iránt igaztalanok kellene lennie. — Abban sem érthetök egyet a nevezett követtel, hogy a bourgeoisie káros hatását egyenesen a megyei elemk jóságá ellenében állította föl. Mert hiszem, hogy a megyei szervezetben is minden tisztelet mellett még sok igaztani való van; hogy a megyei életben valamivel nagyobb szerepet kell játszani a rendnek; hogy és általában nem fog ártani valamivel több felelősség; hogy azon különböző és egybezárt teendőket, a mik a megyei életben előkerülnek, valahára már egyszerűsíteni kell, és ki kell tisztítani — ezek úgy tartom, fejlődésben levő eszmék, és nem sokára meg is érnek. — Többire ám hiszem vitatkozunk, és a kik itt hallják a vitákat, vagy a hírlapokból olvasni fogják, mondják bár azt, hogy az alsó tábla két részre szakadt, s egyik a nagyon aggódóké, másik a kevésbé vagy épen nem aggódóké volt — részéről ezt nem bánom; csak úgy ne járjunk el t. RR. e fontos tárgy körül, hogy azt mondhasssák rólunk, miként két felekeztet van itt, s egyiket állnak a sietők, kik a kir. városi ügy elintézését fölötte sürgetősnek tartják, másikon pedig a közönyösek, kik semmi különöst nem látnak benne, düljön el bár így vagy amogy. És vigyázzunk t. RR: hogy oda ne hajtsuk ezen ügyet, hogy a kir. városoknak okuk legyen meggyőződni arról, hogy az országgyűléstől gyors segédelmet nem várhatnak. Mert ha azt itt föl nem találják, máshol fogják keresni, akkor pedig a vezető fonal kiesik kezünkből.

40ik ker. ül. é. jan. 20án 10¹/₂ órakor; elnök: Schnée L. (Heves) s Ambró (Bars); jegyző: Szentkirályi M. (Tárgy: kir. városok rendezése). Schnée L. elnök bemutatja a követigazolási választvány jelentését Belsőváros városnak az országgyűlésre meg nem lett hivatásáról. Károlyi (Nógrád): küldöinek legutolsó utasítása következtében, miután négy megyei főispán helye őrös s a részkebeli magnások országgyűlésre meg nem hivattak, kér azon főispánok helyeinek betöltése s a meg nem hivolt magnások meghívása tekintetében a felségéhez fölírast intéztetni.

Inke y Zs. (Somogy) gr. Smidegg kiskorúságon felül levén s így országgyűlésre törvény értelmében meghívatnia

kelletvén, kér annak meghívása iránt szinte fölírast intéztetni.

Babarczy (Csongrád): Nem látja helyét a nógrádi indítványnak, miután az adminisztratori ügyben már kerületi választvány van kiküldve, mellynek köréhez fog tartozni minden e tárgy körül létező esetet megvizsgálni. Károlyi (Nógrád) Csongrádnak feleli: hogy ő a verificatio, nem pedig az adminisztratori rendszer érdekében tette indítványát a főispánok kiegészítésére nézve. Szentkirályi: Minthogy ezen dolog sok fölött fontos, az igazolási téren szeretné megtekintetni az országgyűlési actákat, hogy kitűnjék: vajjon e tábla a felső tábla kiegészítéséhez járulhat e s mennyiben? s e tekintetből a kérdést elhalasztatni kívánja. Ezen indítvány elfogadtatván, Schnée László elnök a sérelmek összeszedésére kiküldött választvány tagjainak névsorát felolvassa s a mennyiben a mai napra kitűzött honosítási t. javaslat még nem nyomtatott ki, kéri tárgyalni a városi ügyet. Mielőtt a rr. a t. javaslat Skenti tárgyalásába bocsátkoztak, azon kérdés merült fel: vajjon a városi terület szorosabban meghatározassék? Némelyek nem akartak a szorosabb területi definitiókba bocsátkozni, s practicus téren kívántak maradni azon okból, mert utóljára magát a definitiót is definiálni kellene. Mások ellenben bővebben kívántak a terület meghatározásába ereszkedni; de mi több szónokfelvilágosításai, részint a ker. jegyzőnek a t. javaslat több sira lett hivatkozása által, mint mellyekbe a terület definitiójának ideája eléggé be van foglalva, elhárítottak. Miután Schnée L. elnök olvasta a t. cikkely Iső részét, mellynek szakaszonkénti felolvasása után tárgyalás alá vétetett a nevezett résznek a „városról általános an“ szövege, melly az eredeti szerkezetben így áll: „A város, mint önálló köztörvényhatóság, közdolgait, törvényes felsőbb felügyelés alatt, törvény korláti között, minden más törvényhatóságtól függetlenül, igazgatja és e minőségben senki által törvény elibe nem idézethetik.“ Urbáni (Temesvár v.) a város területét definiáltatni kívánja, mert küldöji a temesvári várerősséggel a terület határozatlansága miatt gyakori összeütközésben vannak, miből szeretnének valahára kibontakozni, annyival inkább kívánja pedig definiáltatni, mert a temesvári várerősségi igazgatóság még a halászi s így uri jogokat is használni kívánja, mi pedig hallatlan. Ismét kéri tehát a városi terület fogalmát világosan meghatározatni, Szentkirályi M. kijelenti, hogy a címzetre nézve megvan az egyezés, melly így áll: *törvény-cikkely a szabad kir. városokról*. Ezután felolvassa a tanácskozás alatt levő új munkalát fen már idézett első Sőt, mint szinte a mult országgyűlési ugyane tárgyban t. javaslat Iső 2ik és 14ik Ssait combinálás végett, felhíván a rdeket: méltóztassanak elhatározni, hogy az új vagy a régi szerkezet igattassék e a törvényjavaslatba. Piukovics (Bács): Kíván oly törvényre intézkedést, melly által a városi hatóság magánügyeire nézve törvény elibe állíthatassék. Szentkirályi M. a 31ik Sban van arról szó, ott lehozta szólni. Babarczy (Kassa): A kormányknak a sz. kir. városok rendezése tárgyában a kk. előadásokhoz esatolt törv. javaslatát küldöji ugyan elfogadják, a tárgyalás alatti munkalát Iső Ssát mégis jobbnak tartja s hogy e szavak után: mint önálló köztörvényhatóság ezt kívánna tétetni: „e minőségben,“ mert a város mint testület nem gyakorol törvényhatóságot, hanem gyakorolja tisztviselői által, jelesül a váltóügyekben s kívánja szövege, hogy a város a hibát elkövető tisztviselőkért ne lehessen megtagadni; mire nézve a kormányi javaslatot e tekintetben észszerűbbnek tartja. Hunkár (Veszprém k.): A 17dik Sba oly valami van foglalva, mi új, jelesül a főpolgármester; de mi már ha ott van, azt az Iső Sba kívánna tétetni, midőn a szerkezet akint állana: hogy közdolgait a város a főpolgármester kormányzása alatt igazgatja.

Szentkirályi M. Itt a város igazgatja dolgait, nem a főpolgármester s azért az ide nem jöhet. — Paczola y (Hont) A S végén azt kívánna kitétetni, hogy a városok csak politikai végzéseik s beligazgatásaira nézve nem idéztessenek meg. — Házmán (Buda) Nem világos s nem határozott ezen S, mert a magánügy a közügytől nincs megkülönböztetve. „A fő hatalom alatt“ e kifejezést „a törvényes felsőbb felügyelés“ kívánna tétetni. Az idézést illetőleg: azon véleményben van, hogy a város mint törvényhatóság azon értelemben sem idézethetik meg, mint Pestm. követe mondá. — Bónis S. (Szabolcs) Veszprém. követével nem lehet egy értelemben, mert ő a fő polgármestert nem kormányzóknak, csak moderatorknak tartja. — Károlyi (Nógrád k.) A polgármestert sem az Iső sem a 17ik Sba valónak nem tartja, mert küldöji nevében nem akarja a fő polgármesteri hivatal felállítását. — Nagy K. (Közeg v.) a fő polgármestert küldöji kívánja. Fábr y (Bártfa) A 31ik S elosztal minden aggodalmat, mert a várost eddig is meg lehetett idézni. A felügyelésre nézve azon véleményben van, hogy a fels. felügyelése értetik. Gr. Andrágy Gy. (Zemplén) a felügyelésre nézve nem látja szükségesnek az említést, mert ott áll a szerkezetben: „a törvény korláti közt“ a fő hatalmat sem akarja belé szólni, mert nem tudhatni, kinél van a fő hatalom. Veszprém indítványára megjegyzi, hogy ő a

fő polgármestert, ezen maszkirozott urakat, nem az első hanem inkább az utolsó Sba kívánja tétetni. Kende (Szatmár-megye) „A törvényes felsőbb felügyelés alatt“ kifejezés h. észszerűbbnek látná ezt tétetni: „alkotmányos kormány alatt.“ — Pázmándy (Komáromm. k.) azon kifejezést, hogy senki által törvény elibe nem idézethetik, kétféleképen érti; mert miután hasonló szavazattal s így hasonló jogokkal tervezetnek a városok felruházatni, minővel a vármegyék bírnak: illy minőségben mint törvényhatóság nem működik s akkor nem lehet megidézni. Inke y Zs. (Somogy) a főfelügyelő iránt utasítása levén, a főpolgármestert nem akarja az első, hanem mint Zemplén az utolsó Sba tétetni.

Somsi ch (Baranya) a város ben áll a megye területében s így fölötte hatóságot gyakorol; hanem ha mint törv. hatóság idézethetik, akkor nem lehet bírja egyik a másiknak. Szólyó ugy hiszi, hogy a kormányi javaslatban a 14ik Sban e tekintetből van intézkedés, melly szerint a városi község ön területében magán-testületi minőségben általán véve senki által törvény elibe nem idézethetik, hanem illető hatósági testületei egyedül felsőbb kormány és törvényszéki hatóságoknak vannak alá rendelve. Szólyó ezt kívánna a szerkezetbe tétetni. — Markovics (Szabov. k.) ezen Sban szinte változtatást kívánna tenni, mert a törvény értelmében ha így áll a szerkezet, a hanyag tisztviselőért a város támadatnék meg s még a regalét is elvehetnék a városoktól. Szólyó azon eszmét kívánja kifejeztetni, hogy a város magán-testületi minőségben nem idézethetik meg. — A tárgyalás alatti Sban álló azon kifejezést: „e törvény korláti között“ így kívánna fölcseréltetni: „a törvény korláti között.“ Lónyay M. (Bereg) azt hiszi, hogy ezen S tökéletesen definiálja, mi a város, vagy község. Szólyó ezenkívül még egy külön s kíván a szerkezetbe tétetni, melly tökéletesen kifejezze a községi rendszert. Ruttkay Pál (Zólyomm. k.) a S ezen szavait „e törvény korláti között“ így kívánja módosíttatni „a köztörvény korláti között.“ Bernáth Zs. (Ung) akarja, hogy a város mint földesur a megye hatósága alá jöjjen s azon kifejezés helyett „senki által törvénybe nem idézethetik,“ azt kívánja tétetni: „magán-egyedek által perbe nem idézethetik.“ — Pázmándy (Komáromm. k.) ha a tisztviselő magától jár el hivatalos működésben s visszaélést követ el, tetteért nem lehet más, mint a városi törvényhatóság elibe idézni, ha pedig mint kiküldött végrehajtó áll, gyakran alkalom adatnék, hogy a t. hatóság végzésin fölül emelkedjék. Ezen tekintetből nem lehet megidézni, mert így lehetetlen a kormányzás; hanem a helyett, hogy a hibáért a város mint törvényhatóság megidéztenék, a helytartó tanácsnak kell cassálni a hibás eljárást. Ung megye követének nehézsége a 31ik Sban el van hártva. Szólyó véleménye az, hogyha municipiumot akarunk a városokból alakítani, fel kell azokat ruházni mind azon kellékekkel, mellyekkel egy municipiumnak bírnia kell. — Szerdahelyi (Gyórm.) az eddig előadottak nem elégitik ki, mert ha nem idézethetik sehová a város, akkor nem lehet kereskedni ellene. Például Komáromban ha valamit elkövet a város nemes ember ellen, hová idéztessek; oda kívánja tehát tétetni, hogy ha a nemes ember ellen tesz valamit a város, s azt jogaiban megsérti, a megye elibe idézethessék. Jagasics (Esztergamm.) Ha az a szerkezetbe jö, hogy a város magán-egyedek által nem idézethetik, akkor a megye mint nem magányos egyed által megidézethetik, s ha a megye határozatot hozna s a város azt nem hajtná végre, mindig törvény elibe állíthatna a megye a várost s így az nem lehetne törvényhatóság; s azért szóló a St meg kívánja hagyni úgy, mint a szerkezet áll. Justh (Turóc) Mint törvényhatóságnak függetlennek kell lenni a városnak s kívánja, hogy csak akkor idézethessék meg ha országgyűlésre nem jelenik meg, különben semmi esetben sem. Gyórmegye követével nem ért egyet, mert ha egyes nemes megsértetik, a város hatósága előtt pere tetik meg, a sértő. Szólyó kívánna voksolni: vajjon maradjon e a szerkezet? — Bónis (Szabolcs) Pest megye követének azon indítványát, hogy magán-egyed által ne idézethessék meg a város, pártolja; mert, kéri szóló: le van é rontva a megyék függetlensége az által, ha valamely megye az országgyűlésre meg nem jelenésért, a kivetett subsidiumért, s a rendelt dicatio meg nem engedéseért megidézethetik? szóló azon véleményben van, hogy nem, s azért állni kell Pest indítványának. — Paczola y (Hontm.) az egész várost nem idézhetni perbe, hanem az egyes hivatalnokokat, kik a formalitásokat megszegik. Azért szóló kívánna meghatározatni világosan, hogy azok idézethessenek meg, kik hivataljok körét tulleplik. Bernáth Zs. (Ung) Szabolcs követe az idézett példák között előhozhatta volna még jövőre nézve a leendő országos pénztárt; szóló kívánja, hogy a város, ha a reá kivetett mennyiséget meg nem fizetné, megidézethessék, mert lenni kell minden esetre háta mögött valaminek, mi szükség esetében segítsen. — Babarczy (Csongrád) Komárom követe két esetet említett, 1) midőn a tisztviselő magán személyében követel visszaélést: szóló ez esetben városi hatóság előtt kívánja az illy hivatalnokot megpereltetni;

